

Holder mer enn den lover

Karl Jacobsen

Psykologisk institutt, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

birgit.svendsen@svt.ntnu.no

Boka gir ikke bare en innføring, men behandler også grunnleggende spørsmål i utviklingspsykologisk tenkning og forståelse.

Lars Smith

En kort introduksjon til utviklingspsykologi, Fagbokforlaget, 2018. 153 sider

Det som gjør boka spesiell og svært nyttig for folk som trenger innføring i utviklingspsykologi, og for psykologer som trenger å presse sin egen forståelse, er at forfatteren gjennomgående gjennom hele boka tar stilling og plasserer seg faglig i forhold til de spørsmålene som stilles innenfor utviklingspsykologien. Dette gjør boka svært forfriskende og utfordrende, fordi leseren hele tiden må konferere med sin egen forståelse og hvor den står i forhold til forfatterens standpunkter. Dette er en uvanlig form i en innføringsbok, som vanligvis er mye mer refererende, men en mye bedre og mer appetittvekkende form. Forfatterens standpunkter er alltid empirinære, og bygger på langvarig refleksjon rundt problemstillingene. Man blir faktisk i godt humør på grunn av de klare standpunktene forfatteren tar.

Det er også litt hyggelig å ikke slippe unna. Her får nok psykologer som har jobbet lenge med barn eller innenfor utviklingspsykologi, brynt seg, mens de som har behov for innføring, får dette, pluss grunnleggende empiribasert forståelse.

Nyanserer utviklingsbegrepet

Allerede i forordet skriver Smith at boka er skrevet ut fra to overbevisninger. Den første er at det ikke bør skapes skille mellom arv og miljø. Dette behandles i bokas tre første kapitler. Den andre overbevisningen er at utviklingspsykologien ikke er tilstrekkelig moden for å fremsette store teorier. Dette behandles i kapittel fire, fem og seks.

Det første kapittelet omhandler utviklingsbegrepet. Utvikling kan beskrives, men er adskillig vanskeligere å forstå. Smith omtaler hvordan barnet og miljøet påvirker hverandre, og fremhever transaksjonsmodellen som et sett av generelle regler som gir forståelse for hvordan barnets egenskaper og miljøet gjensidig påvirker hverandre. Han stiller også spørsmålet hva utvikling er, og viser hvordan dette kan beskrives. Metaforen utviklings-sti problematiseres, og Smith viser til at det skisserer en utviklingsvei, men at vi kan ha parallelle utviklingsprosesser. For eksempel kan et barn være depressivt, men også være skoleflink, to prosesser som kan gå i hver sin retning. Han går også inn i transaksjonsmodellen for å illustrere at utvikling kan påvirkes og endres, og at den utvidede transaksjonsmodellen påvirker og utvikler våre representasjoner. Dette illustrerer tidsaspektet i utvikling. Transaksjonstenkning og utvikling av risikobegrepet har påvirket klinisk barnepsykologi like mye som forståelse av utvikling.

Overgangsperioder og emosjoner

Smith omtaler fem overgangsperioder som er utledet av empiriske funn. De fem overgangene er: ved to måneder når barnet blir en person, ni måneder da person og objekt integreres, 18–20 måneder symbolsk referering, 5–7 år fornuft og ansvar, 11 - 13 år overgang til ungdomsalderen. Han får til gode diskusjoner, og plasserer sine egne standpunkter ved å stille fire grunnleggende spørsmål som diskuteres i hver overgangsperiode. Et av disse spørsmålene er: Hvis atferden er forskjellig, er ulikhetene i så fall av kvantitativ eller kvalitativ art? Er forandringene uttrykk for en endring i nivået av en allerede eksisterende funksjon, eller gjelder det tilsynkomst av nye funksjoner? De tre andre spørsmålene er like grunnleggende, og fører til gode grunnlagsdebatter som gir innsikt og forståelse, og fører til at leseren må forholde seg aktivt til stoffet.

I kapittelet om utviklingen av et emosjonelt liv tar forfatteren et darwinistisk/biologisk utgangspunkt, som innebærer at barnet har med seg emosjonelle aksjonsmønstre ved fødselen, eksempelvis frykt og glede, og som omtales som de primære emosjonene. Etter som den kognitive

kapasiteten utvikles, utvikler barnet de selvbevisste emosjonene som stolthet og skam. Han viser også her til helt ny empiri og modellutvikling. Dette er veldig i tråd med den seneste utviklingen i forståelse av integrasjonen av emosjoner og kognisjon.

Samspill og utvikling

I kapittelet om tidlig samspill, kommunikasjon og språk viser Smith tydelig kontinuiteten mellom tidlig samspill og relasjonsdannelse. Han viser det biologiske bidraget til både det nyfødte barnet og foreldrene som gjør at dette samspeillet kommer i gang og utvikles. Tidlig og senere språkutvikling behandles også. Her er det ekstremt mye kunnskap som formidles. Når denne kunnskapen presenteres gjennom forfatterens forståelse, blir den lite refererende.

Når Smidt skriver om utvikling av personen, belyser han det også med innslag fra forskjellige kulturer, noe som gjør at det ikke blir så enkelt å avgjøre hva som er god omsorg, og hva som er vanskjøtsel. Smith skriver også at tilknytning ikke er til å komme utenom når en omtaler utvikling av personen, men her skriver han også noe forfriskende; noen tilknytningskoryfeer har trolig gått for langt. En god og viktig påpekning. Han behandler det kognitive, herunder om foreldrene gjør barn smartere og affektive i form blant annet forstyrret affektiv kommunikasjon av omsorgsgiver. Han gir også organisering av tilknytningsatferd god plass.

Utøvelsen

Det siste kapittelet omhandler utviklingspsykologi i praksis. Smith omtaler her fire tema: omsorgsutøvelse og hva som ligger i påstanden om at foreldre påvirker barns utvikling, omsorg på avveier, risiko- og beskyttelsesfaktorer for barns utvikling – og til slutt tilknytningsbaserte tiltak for barn og foreldre som strever. Kapitlet viser også den korte avstanden som er mellom utviklingspsykologien slik den er utviklet i Norge og psykologisk behandling av barn.

Dette er en morsom bok å lese fordi den hele tiden utfordrer leserens egen forståelse og tenkning. Den er også forfriskende fordi Smith tar klare faglige standpunkt. Lars Smith har en stor del av æren for at mye av den kunnskapen som finnes i boka, er brakt inn i norsk utviklingspsykologi. Til slutt: Det sies at en blir mildere med årene, det gjelder tydeligvis ikke Lars Smith. Han er kompromissløs tydelig i sine standpunkter, koste hva det koste vil.

Dette er en morsom bok å lese fordi den hele tiden utfordrer leserens egen forståelse og tenkning